

ZÁKON

č. 500/2022 Z. z.

o Vojskom spravodajstve

Národná rada Slovenskej republiky sa uzniesla na tomto zákone:

Základné ustanovenia

§ 1

Tento zákon upravuje pôsobnosť, riadenie, organizáciu, úlohy a kontrolu Vojského spravodajstva, používanie osobitných prostriedkov, využívanie osobitných oprávnení, prevádzkovanie informačných systémov a evidencií Vojského spravodajstva, postavenie, ochranu, povinnosti a oprávnenia príslušníka Vojského spravodajstva a zamestnanca Vojského spravodajstva a náhradu škody.

Súvisiace ustanovenia:

§ 4, § 10 až 16, § 33 až 36, § 40

Súvisiace právne predpisy:

Ústava SR; zákon o ochrane pred odpočúvaním; zákon o Policajnom zbore; zákon o štátnej službe profesionálnych vojakov; zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy

Z dôvodovej správy k zákonu č. 500/2022 Z. z.:

V § 1 sa definuje predmet zákona so zohľadnením jeho štruktúry. Tento zákon upravuje pôsobnosť, riadenie, organizáciu, úlohy a kontrolu Vojského spravodajstva, používanie osobitných prostriedkov, využívanie osobitných oprávnení, prevádzkovanie informačných systémov a evidencií Vojského spravodajstva, postavenie, ochranu, povinnosti a oprávnenia príslušníka a zamestnanca a náhradu škody.

K § 1

Predpokladom existencie každého štátu, jeho politickej stability, ekonomickej prosperity a pokojného sociálneho a kultúrneho vývoja je racionálne vybudovaný a permanentne fungujúci systém účinnej obrany jeho ústavného zriadenia, zvrchovanosti, územnej celistvosti, bezpečnosti, vnútorného poriadku, hospodárskych a iných oprávnených záujmov, práv a slobôd všetkých jeho občanov.¹ Efektívne fungujúce spravodajské služby štátu predstavujú jeden z osobitných atribútov jeho suverenity. V tejto súvislosti môže byť ich previazanosť so štruktúrami iných štátov chápaná ako určité obmedzenie suverenity. Utažený charakter činnosti spravodajských služieb a určitá výlučnosť profesionálneho statusu

¹ LISONĚ, M., VAŠKO, A. Hrozby a riziká – objekty spravodajského záujmu. In *Notitiae iudiciales Academiae collegii aedilium in Bratislava: vedecký časopis Akadémie PZ v Bratislave : právne znalosti Akadémie Policajného zboru v Bratislave*. 2020, roč. 6, č. 2, s. 3.

spravodajských elít vytvárajú limity pre uplatňovanie nadnárodného záujmu činnosti spravodajských služieb.²

Spravodajská ochrana štátu je obvykle zabezpečovaná špeciálnymi subjektmi, osobitnými štátnymi orgánmi: spravodajské služby rôzneho určenia, napríklad zahraničné spravodajstvo (označované aj ako rozviedka), vnútorné spravodajstvo (nesprávne označené ako kontrarozviedka, správne označené ako defenzívne spravodajstvo, resp. kontraspavodajstvo), vojenské spravodajstvo, finančné spravodajstvo a iné podľa konkrétnych potrieb a záujmov konkrétneho štátu.

Spravodajská služba je štátna organizácia, ktorej hlavnou úlohou je prostredníctvom utajovaného používania osobitných prostriedkov a metód práce získavať pre vopred určeného príjemcu dôležité, aktuálne a verejne neprístupné informácie o akútnych i latentných rizikách a iných relevantných skutočnostiach spôsobilých akokoľvek ohroziť alebo ovplyvniť jeho vitálne, prípadne ostatné záujmy.³

V tejto podobe vykonáva funkciu utajovaného informačného servisu rozhodovacej sféry štátu. Získané informácie sústreďuje, ďalej systematicky analyzuje, vytvára autonómny, poznatkový fond a podmienky pre zdieľanie informácií a zabezpečuje distribúciu spravodajských informácií oprávneným príjemcom.

V demokratickom a právnom štáte je kontrola spravodajských služieb nevyhnutnosťou a *condicio sine qua non* pre politickú stabilitu a ďalší demokratický vývoj spoločnosti.⁴ Konkrétnymi subjektmi spravodajskej činnosti sú špecializovaní príslušníci spravodajských služieb zaradení v organizačnej zložke, právne, vecne, miestne a služobne kompetentní, s potrebnými intelektuálnymi predpokladmi, skúsenosťami a ďalšími osobnostnými vlastnosťami. Spravodajské služby, ako súčasť orgánov štátnej správy, môžu robiť všetko, čo majú zákonom dovolené (občan môže robiť všetko, čo nemá zákonom zakázané). Procesy spravodajskej činnosti teda musia byť právne zdôvodnené, regulované a kontrolované. Tieto zásady majú osobitný význam aj pri samotnom charakterizovaní jednotlivých možností spravodajskej činnosti. Úlohy sú rámcovo definované v konkrétnej právnej norme upravujúcej zriadenie a činnosť príslušnej spravodajskej služby. Možno konštatovať, že poznanie v spravodajskej činnosti má funkčný charakter.⁵

Spravodajská komunita je v Slovenskej republike v súčasnosti tvorená dvoma hlavnými zložkami, a to: Slovenská informačná služba a Vojenské spravodajstvo. Do určitej miery môžeme k spravodajskej komunite radíť aj špecializovanú zložku Policajného zboru – Úrad zvláštnych policajných činností a operácií Prezídia Policajného zboru, ktorý sa zaoberá, okrem iného, aj kriminálnym spravodajstvom.⁶

Všetky inštitúty uvedené v § 1 budú rozobrané ďalej, preto považujeme za potrebné v rámci tejto časti upriamiť pozornosť len na základné charakteristické znaky Vojenského spravodajstva, resp. vysvetliť, čo to Vojenské spravodajstvo je.

² KORZENIOWSKI, L., PEPLONSKI, A. *Wywiad gospodarczy historia a wspólczesnoř. Kraków : EAS, 2005, s. 129 a nasl.*

³ LISOŇ, M., VAŠKO, A. Teorie zpravodajské činnosti. In PORADA, V. a kol. *Bezpečnostní vědy*. Plzeň : Aleř Čeněk, 2019, s. 375 a nasl.

⁴ GRACH, M. Spravodajské služby a ochrana štátu. In *Literárny týždenník*. 1998, s. 5.

⁵ VAŠKO, A. *Spravodajské informácie v trestnom konaní*. Praha : Leges, 2021, s. 29.

⁶ Tamže.

tohto orgánu. Ohrozenie spravodajského záujmu môže nastať vtedy, ak by mohlo dôjsť k ohrozeniu plnenia úloh oprávneného orgánu alebo k odhaleniu jeho metód, foriem, zdrojov, prostriedkov, príslušníkov alebo osôb konajúcich v jeho prospech.

K ods. 5

Ukladá sa povinnosť bezodkladne zničiť celú dokumentáciu vyhotovenú v súvislosti so sledovaním osoby alebo veci. Podmienkou zničenia dokumentácie je, aby sledovaním osoby alebo veci nedošlo k získaniu informácií potrebných na plnenie úloh VS. Z povinnosti zničenia je vyňatá písomná žiadosť o sledovanie osoby alebo veci.

Ak popri použití tohto informačno-operatívneho prostriedku došlo aj k súbežnému použitiu ITP, s dokumentáciou súvisiacou s použitím ITP, vrátane ničenia písomností a záznamov získaných použitím ITP, sa nakladá spôsobom ustanoveným zákonom o ochrane pred odpočúvaním.

Pojem dokumentácia nie je v tomto zákone vymedzený. Touto dokumentáciou rozumieme súbor informácií v listinnej, ako aj elektronickej podobe, ktoré boli vyhotovené alebo získané v súvislosti s použitím tohto inštitútu, vrátane akýchkoľvek záznamov vyhotovených použitím služobnej techniky. Samotné vyhodnocovanie potrebnosti realizuje samotné VS. Zákonodarcovia aj v tomto ustanovení vyjadrili lehotu, v ktorej je potrebné zničiť nepotrebné informácie slovne, nie číselne. Pri výklade pojmu bezodkladne nie je možné využiť *analogiu legis* ani *analogiu iuris*. Ustálená v tejto otázke nie je ani judikatúra súdov SR. Na základe doterajšej rozhodovacej činnosti všeobecných súdov SR máme za to, že k zničeniu týchto informácií má prísť spravidla v priebehu pár dní po tom, ako je získaná informácia z hľadiska plnenia úloh VS vyhodnotená ako nepotrebná. Táto lehota by mala byť kratšia než 7 dní.

§ 19

Legenda

(1) Legendou sa na účely tohto zákona rozumie súhrn nepravdivých údajov alebo súhrn nepravdivých údajov a pravdivých údajov o príslušníkovi Vojenského spravodajstva alebo o osobe konajúcej v prospech Vojenského spravodajstva alebo súhrn nepravdivých údajov o spravodajskom krycom subjekte, spravodajskom krycom objekte alebo o inom majetku štátu, ktorý užíva Vojenské spravodajstvo a údajov o jeho skutočnom účele.

(2) Používanie legendy nemá vplyv na skutočné právne postavenie alebo na právne vzťahy príslušníka Vojenského spravodajstva, osoby konajúcej v prospech Vojenského spravodajstva, spravodajského krycieho subjektu, spravodajského krycieho objektu alebo iného majetku štátu, ktorý je v užívaní Vojenského spravodajstva.

(3) Vojenské spravodajstvo je oprávnené používať legendu v právnych vzťahoch, konaniach a pri rozhodovaní vo veciach, ktoré patria do pôsobnosti Vojenského spravodajstva aj podľa osobitných predpisov.

(4) Príslušník Vojenského spravodajstva a osoba konajúca v prospech Vojenského spravodajstva sú na vytvorenie a zachovanie legendy oprávnené zriaďovať a prevádzkovať spravodajský krycí subjekt alebo používať alebo užívať spravodajský krycí objekt v rozsahu a spôsobom, ktorý určí riaditeľ.

(5) Spravodajským krycím subjektom sa na účely tohto zákona rozumie právnická osoba alebo fyzická osoba – podnikateľ vystupujúca pod legendou na utajenie činnosti Vojenského spravodajstva alebo utajenie činnosti príslušníkov Vojenského spravodajstva pri výkone pôsobnosti Vojenského spravodajstva a pri plnení jeho úloh alebo utajenie príslušnosti príslušníkov Vojenského spravodajstva k Vojenskému spravodajstvu.

(6) Spravodajským krycím objektom je hnutel'ná vec alebo nehnuteľnosť používaná alebo užívaná pod legendou za účelom utajenia činnosti Vojenského spravodajstva alebo činnosti príslušníkov Vojenského spravodajstva alebo utajenia príslušnosti príslušníkov Vojenského spravodajstva k Vojenskému spravodajstvu.

Súvisiace ustanovenia:

§ 1, § 2, § 4, § 5, § 9, § 16, § 18, § 20 až 33

Súvisiace právne predpisy:

Trestný poriadok; Trestný zákon; zákon o ochrane pred odpočúvaním; zákon o Policajnom zbore; zákon o SIS

Z dôvodovej správy k zákonu č. 500/2022 Z. z.:

Ustanovenie § 19 upravuje použitie legendy a definuje pojem legenda, spravodajský krycí subjekt a spravodajský krycí objekt.

Používanie legendy nemá vplyv na skutočné právne postavenie alebo na právne vzťahy osoby alebo veci, na ktorú sa vzťahuje.

Vojenské spravodajstvo je oprávnené používať legendu aj v právnych vzťahoch, konaniach ako aj pri rozhodovaní vo veciach, ktoré patria do jeho pôsobnosti podľa tohto zákona alebo osobitných predpisov.

Zavádza sa oprávnenie príslušníka alebo osoby konajúcej v prospech Vojenského spravodajstva na účely vytvorenia a zachovania legendy zriaďovať a prevádzkovať spravodajský krycí subjekt alebo jeho činnosť alebo používať alebo užívať spravodajský krycí objekt v rozsahu a spôsobom, ktorý určí riaditeľ.

K § 19

Legendou sa teda rozumie súhrn:

- a) nepravdivých údajov alebo súhrn nepravdivých údajov a pravdivých údajov o príslušníkovi alebo o osobe konajúcej v prospech spravodajskej služby, najmä o jej totožnosti, osobnom stave, vzdelaní, zamestnaní a o mieste jej trvalého pobytu,
- b) nepravdivých údajov o spravodajskom krycom subjekte alebo o majetku štátu, ktorý je v užívaní spravodajskej služby a údajov o jeho skutočnom účele.

Za účelom zachovania právnej istoty zákonná úprava negatívne vymedzuje účinky používania legendy na skutočné právne postavenie alebo na právne vzťahy príslušníka VS, osoby konajúcej v prospech spravodajskej služby, spravodajského krycieho subjektu alebo majetku štátu, ktorý je v užívaní spravodajskej služby.

Použitie legendy je právom aprobované aj nad rámec samotnej spravodajskej činnosti. Zákon dovoľuje použiť legendu aj v právnych vzťahoch a v konaniach a pri rozhodovaní vo veciach služobného pomeru príslušníkov VS.

§ 36

Povinnosti príslušníka Vojenského spravodajstva a zamestnanca Vojenského spravodajstva

Príslušník Vojenského spravodajstva a zamestnanec Vojenského spravodajstva sú povinní pri plnení úloh dbať na česť, vážnosť a dôstojnosť osôb, ako aj na svoju vlastnú, a na to, že osobám v súvislosti s ich činnosťou nevznikne škoda alebo iná bezdôvodná ujma.

Súvisiace ustanovenia:

§ 1 až 5, § 16 až 25, § 27, § 34, § 35, § 37 až 39

Súvisiace právne predpisy:

zákon o štátnej službe profesionálnych vojakov; Zákonník práce; zákon č. 552/2003 Z. z. o výkone práce vo verejnom záujme

Z dôvodovej správy k zákonu č. 500/2022 Z. z.:

Navrhované ustanovenie upravuje povinnosť príslušníkov a zamestnancov Vojenského spravodajstva dbať na česť, vážnosť a dôstojnosť osôb a vlastnej osoby pri plnení úloh podľa zákona. Taktiež príslušníci a zamestnanci Vojenského spravodajstva majú dbať na to, aby tretím osobám v súvislosti s ich činnosťou nevznikla škoda alebo iná bezdôvodná ujma.

K § 36

Na plnenie úloh, ktoré sú zverené do právomoci Vojenského spravodajstva a jeho príslušníkom, musí byť Vojenské spravodajstvo vybavené potrebnou právomocou. Na tieto účely sa Vojenskému spravodajstvu zverujú viaceré oprávnenia a povinnosti. Inými slovami možno povedať, že v súvislosti s obranou, obranyschopnosťou či bezpečnosťou Slovenskej republiky sa ukladá príslušníkom Vojenského spravodajstva celý rad rôznych povinností. Tieto povinnosti sú v tomto zákone len stroho vymedzené, no možno ich považovať za tzv. všeobecné povinnosti. Tieto sa uplatňujú pri plnení všetkých úloh, ktoré sú zverené Vojenskému spravodajstvu. Možno si všimnúť, že v tomto ustanovení sa premietajú základné ústavnoprávne princípy ako je ochrana cti, vážnosti, ľudskej dôstojnosti, dobrej povesti a dobrého mena. Taktiež príslušníci Vojenského spravodajstva a zamestnanci Vojenského spravodajstva majú dbať na to, aby tretím osobám v súvislosti s ich činnosťou nevznikla škoda alebo iná bezdôvodná ujma.

Možno teda konštatovať, že každý príslušník a zamestnanec Vojenského spravodajstva je povinný rešpektovať a dbať na česť, vážnosť a ľudskú dôstojnosť dotknutej osoby, a rovnako tak aj na svoju vlastnú. Jednotlivé úkony, ktoré vykonáva v rámci svojej služobnej činnosti, by sa tak mali realizovať na základe zdvorilosti a mali by v každom prípade vykazovať znaky slušného správania. V žiadnom prípade by príslušník alebo zamestnanec Vojenského spravodajstva pri výkone svojej služobnej alebo pracovnej činnosti nemal využívať formy a prejavy správania, ktoré narušajú, ponížujú či dehonestujú ľudskú česť, dôstojnosť, znižujú vážnosť dotknutej osoby, resp. svojej osoby. Teda v žiadnom prípade by nemali byť využívané formy správania, ktoré neprimerane, neodôvodnene a nadmerne zasahujú do takto garantovaných práv. Okrem oficiálnej zdvorilosti vo vzťahu k dotknutým osobám je potrebné dbať na to, aby príslušník Vojenského spravodajstva, rovnako ako aj zamestnanec Vojenského spravodajstva pri výkone služobnej alebo pracovnej činnosti

postupoval vo vzťahu k dotknutým i tretím osobám tak, aby bola v každom prípade zachovaná jeho česť, vážnosť, dôstojnosť, ktoré vyplývajú z jeho postavenia a úloh, ktoré v súlade so zákonom v spoločnosti plní.

Do práv a právom chránených záujmov dotknutých osôb je možné v súvislosti s výkonom služobnej alebo pracovnej činnosti zasahovať, keďže pri výkone týchto činností priamo dochádza k stretu s vybranými právami a chránenými záujmami. V každom prípade je však potrebné dbať na to, aby sa tieto zásahy realizovali na základe zákona, v súlade so zákonom a postupom, ktorý upravuje zákon. Je vylúčené, aby dotknutým osobám vznikla v súvislosti s výkonom služobnej alebo pracovnej činnosti bezdôvodná ujma na ich právach.

Možno si klásť otázku, do akej miery je možné do práv a právom chránených záujmov dotknutej osoby zasahovať tak, aby tento zásah bolo možné považovať za zásah vykonaný v súlade so zákonom. Jednoznačne musia takéto zásahy prejsť testom proporcionality, teda v každom prípade musia byť v demokratickej a právnej spoločnosti primerané cieľu, ktorý sa pomocou nich sleduje. Zásah do základných ľudských práv nesmie v žiadnom prípade prekročiť mieru, ktorá je nevyhnutná na dosiahnutie účelu, ktorý sa služobnou činnosťou sleduje. Do práv a právom chránených záujmov je teda možné zasahovať, ale iba v nevyhnutnej miere a v takej miere, ktorá je potrebná na dosiahnutie účelu sledovaného konkrétnou služobnou činnosťou (zásada proporcionality).

Pri výkone služobnej činnosti je príslušník Vojenského spravodajstva taktiež povinný dodržiavať etický kódex. Tento kódex vydáva riaditeľ Vojenského spravodajstva a je zverejnený na webovej stránke Vojenského spravodajstva. Vo všeobecnosti možno zhrnúť, že etický kódex príslušníka Vojenského spravodajstva predstavuje súhrn základných pravidiel, pomocou ktorých sa reguluje správanie a činnosti príslušníkov v rámci ich profesie. Možno povedať, že ide o súbor pravidiel a zásad, ktoré sa prejavujú vo forme integrity príslušníkov Vojenského spravodajstva alebo Vojenského spravodajstva ako takého. Vo svojej podstate ide o súhrn morálnych noriem, ktoré by mali byť príslušníkom Vojenského spravodajstva vlastné a prirodzené by sa v ich správaní a konaní mali prejavovať.¹⁵⁶

§ 37

Preukazovanie príslušnosti k Vojenskému spravodajstvu

(1) Príslušník Vojenského spravodajstva preukazuje svoju príslušnosť k Vojenskému spravodajstvu služobným preukazom s evidenčným číslom a ústnym vyhlásením: „Vojenské spravodajstvo“.

(2) Príslušník Vojenského spravodajstva pri preukazovaní svojej príslušnosti k Vojenskému spravodajstvu nesmie

- a) vydať služobný preukaz inej osobe; na požiadanie služobný preukaz predloží k nahliadnutiu,**
- b) umožniť vyhotovovať zo služobného preukazu obrazový záznam ani obrazovo-zvukový záznam,**
- c) oznámiť svoje meno, priezvisko, funkciu a hodnosť.**

¹⁵⁶ TITTOVÁ, M., MEDELSKÝ, J. *Zákon o Policajnom zbore. Komentár*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2017, s. 73 – 74.